

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo
c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na eeli strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

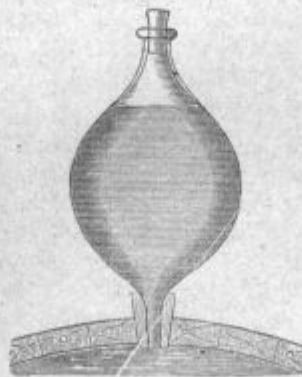
Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Selendrovih ulicah šte. 3.

Št. 1. V Ljubljani, 15. januarija 1893. Leto X.

Obseg: Zalivanje vina. — Ameriške trte na Francoskem. — Kakšno seme sejmo. — O pomenu in uporabi umetnih gnojil. — Zimska opravila skrbnega čebelarja. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Listnica uredništva — Tržne cene. — Inserati.

Zalivanje vina.

Vsi sodi v vinski kleti morajo vedno do vrha biti polni, če ne se dela v vinu kan, ki je začetek mnogoterim vinskim boleznim. Zato mora kletar redno sode zalivati, ker se vino vedno suši. Zaliva se na razne načine. Navadno imajo posebne vrče, s katerimi prav pripravno polnijo sode. Pri velikih kletarstvih je določen dan v tednu, katerega vse sode od kraja do vrha napolnijo in zopet skrbno zabijejo. To gotovo ni težavno, zato prav zelo priporočamo vsem našim vinsčakom, katerim je kaj do zdravega in dobrega izdelka, naj tako ravnajo. So pa tudi kleti, v katere ni moči prepogostoma hoditi, ali pa ni vselej časa ali je kak drug zadržek, no, za take kleti so pa kaj priporočene zalivalne buče, kakeršno kaže podoba 1. Te buče so steklene ter imajo dva vratova. Eden se da zatakni v preluknjani čep, skozi drugega se pa polni vino. Buča se vtakne v čep, vino se napolni do vrha, potem pa vrat zapre z zamaškom. Ako vino v sodu upada, dotaka se iz buče, in tako je sod vedno poln. Kadar se buča izprazni, pa se zopet napolni.

Podoba 1.

Ameriške trte na Francoskem.

Družba francoskih kmetovalcev je zadnji čas večkrat zborovala, da je pozvedovala, kakšen uspeh se je dosegel z ameriškinimi trtami. Uspeh teh posvetovanj je sestavil „de Saint-Pol“ v nastopno poročilo:

Ameriške trte, ki rode grozdje, opuščajo Francozi, ker niso pokazale pravega uspeha. Teh trt vina dandanes ni lahko spečati. Prejšnje čase, ko je trtna uš uničila mnogo vinogradov in je mankala pijače, jemali so ga vnotrzi radi, sedaj pa, ko je zopet zasajenih skoraj pol uničenih vinogradov, ne povprašujejo več po njem. Sicer pa nekatere take vrste težko dozore, ali pa malo rode.

Francosko vinstvo se poživlja s tem, da vinogradniki cepijo francoske trte na ameriške podloge. Zasadili in pocepili so jih uže toliko, da z gotovostjo lahko rečemo: Francoska bode v kratkem pridelovala toliko vina, kolikor ga je, predno se je pokazala trtna uš. Cepljene trte je treba saditi v globoko zemljo, večkrat jim gnojiti in jih pridno oskrbovati. Obrezujejo pa se primerno, kakor poganjajo. Cepljenke se obrezujejo tako, kakor dotične domače vrste, če rastejo same (necepljene).

Navadno cepijo po angleškem načinu in pa v sklad. Trte je dobro vzgajati po trtnicah, vendar cepijo po južnih krajih tudi kar po vinogradih. Domače trte se večinoma dobro prirastejo na ameriške podloge ter lepše rastejo, nego če so same vsajene. Vendar pa je rast zavisna tudi od podloge. Cepljenke rode obilneše, nego necepljene trte.

V obče ni moči določiti najboljših podlog, ker je porabnost odvisna od zemlje in podnebja. Poskusi iz bližnje okolice dajo najboljših navodil. Riparijeve razvrsti so najboljše za globoko in zdravo, suho, rahlo, kremenasto, ilovnokremenasto, ilovnoapneno, dobro obdelano in gnojno zemljo. Ta trta uspeva po gričih in po ravnem in se na

Nar
N

njej rad prime cepič. V laporni ali zelo apneni zemlji poloti se riparije rada kloroza, t. j. trta začne bledeti, trtni uši pa se ustavlja s popolnim uspehom. Isto tako uspešno se ustavlja trtni uši tudi solonis, zahteva pa tudi globoko zemljo in pa dosti gnoja. Uspeva v ilovno-kremenasti, v zvezni glinasti in celo v apneni zemlji. V laporni ali lehnjakovi zemlji se rajša prime nego vsaka drugačna podloga, in tudi kloroza se je ne poloti tako kmalu. Trdolese domače trte so ji baje najbolj v rodu.

Vijala (viala) je za globoko, nekoliko bolj vlažno, ne preveč apneno zemljo. Cepič domače trte se najrajši prime na vijali, naj bode uže trdoles ali mehkoles. Vijalin les dozori hitro, zato tudi na njej cepljena trta hitreje dozori sad. Cepič se popolnoma priraste na vijalo ter oba — cepič in podloga — rasteta enakomerno. Sicer pa je rast tako bujna, da je večkrat treba trto prerezovati. Trta prej cvete, prej in bolje dozori, grozdi so večji in slajši in sploh je ves pridelek boljši.

Jorkmadejra (york-madeira) je najboljša trta za slabo in srednjo zemljo, ki nima preveč apna v sebi in ni vlažna. Cepič se na nji prime precj rad, raste pa bolj srednje. Sploh ta podloga plemeniti trti ne daje toliko moči, kolikor druge. Cepljenka pa je vkljub temu dobra, ker rasteta cepič in podloga enakomerno. Rupestris se priporoča za različne zemlje, samo preglinaste ali preapnene ne smejo biti, sicer pa raste tudi na manj globoki in manj gnojni zemlji. Trta poganja močno in se ni bati, da bi kmalu opešala. Ker pa se na nji cepič ne prime rad, je ne rabijo mnogo.

Žakec (jaquez) se dobro sponaša v apneni zemlji, v kateri druge podloge ne uspevajo. Na žakec se vse trte rade primejo, posebno trdolese, najrajša pa „peti-buské“ (petit-bouschet). Trtni uši se žakec ustavlja zadostno. —

Neko drugo poročilo navaja za vsak vinski okraj posebe, katere vrste se s pridom cepijo na to in katere na ono podlogo. V obče se v vsakem kraju priporočajo za cepljenje tiste trte, katere so v dotičnih zemljah dobro uspevale, predno se je pokazala trtna uš. Vender pa je uspeh največ odvisen od tega, da se izbere prava podloga.

Kakšno seme sejmo.

I.

„Kakeršna setev, taka žetev“, ali „kakor si kdo postelje, tako bode ležal“ sta pregovora, katera rabijo ljudje tisoč in tisočkrat ob različnih prilikah. Res, nepričakovani vzroki lahko preprečijo uspeh dobro pričetega dela, nemarnost pa nikdar ne rodi dobrega sadu.

Kmetovalec seje seme, da bi pridelal kolikor moči mnogo porabnega blaga. Kolikor boljše je seme, toliko več ima upanja.

Dobrota semena je zavisna od več okoliščin. Vzemimo fižol! Če izluščimo fižolovo zrno, vidimo, da obstoji iz dveh polovic, to sta velika semenova lista, katerih se drži kal, t. j. majhna rastlinica, katera začne rasti, ko pride v ugodne razmere. Ker pa je kal preslaba, da bi mogla jemati živeža iz zemlje, pripravljata ji ga semenova lista. Prejšnja rastlina je namreč nakupičila vanja mnogo redilnih snovi, in sedaj, ko dobiva seme dosti vlage in toplote, začne se te redilne snovi topiti in hraniti kal, ki se je vzbudila iz spanja. Rastlinica raste in raste, poganja koreninice, pogleda iz zemlje in naredi zelenih listov. Sedaj šele je toliko pri moči, da se more hraniti sama.

Vzemimo še turščično zrno! Tega pa ne moremo izluščiti, kakor smo fižol, ker se mu je obleka prirasla

životu. Pa tudi v njem ne najdemo razpolovljene vsebine s kaljo, ampak skupno tvarino. Toda če pogledamo zrno natančneje, opazimo uže zunaj mesto, ki se razločuje od druge površine. Če prerežemo zrno čez to mesto z ostrim nožem, našli bomo tudi tukaj kal t. j. mlado začetno rastlinico. Vse drugo, kar je okrog kali, je pa tudi hrana, katero je pripravila stara rastlina mladi rastlinici, da se more preživiti toliko časa, dokler ne požene korenin in listja.

Ta vzgleda nam kažeta, da seme sicer ni vse enako sestavljeno, da pa ima isti končni namen. V vsakem semenu mora biti kal in pa pripravljena hrana, ob kateri živi rastlinica ob začetku. Kolikor več je te hrane, toliko lažje bo živela kal, toliko boljše je seme. Poskušali so seme na ta način, da so odrezali od semena $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ i. t. d. za hrano pripravljenih snovi. Rastline, ki so vzrasle iz tega semena, so pa tudi bile za $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ i. t. d. manjše, oziroma slabše od onih, ki so vzrasle iz celega semena. Potem so vzeli enake množine (po teži) drobnega, srednjega in debelega semena. Če bi ne bilo nič odvisno od redilnih snovi, dati bi bilo moralo drobno seme največ pridelka, ker ga je bilo po število največ — nad polovico več, nego debelega. Pa vender ni bilo tako. Največi pridelek je dalo debelo seme. To je pa tudi povsem umevno. Če ima mlada rastlinica takoj v začetku dosti hrane, razvije se krepko, lažje se ustavlja vnanjim neprilikam in zastavi več in boljšega sadu. Omeniti moram, da velja to le za sicer enake razmere. Kajti prigodi se lahko, da slabše seme obrodi boljši sad, ker pride v boljše razmere, boljše seme se pa ne sponese, ker mu okolnosti niso ugodne. Temu neuspehu pa seme ni vzrok. Tudi velja omenjeno pravilo le za seme enakih vrst, oziroma razvrsti. Ne moremo reči: ker je fižol debel, pognati mora prav krepke rastline in prav mnogo roditi, drobna detelja pa ne more spraviti kaj prida na dan. Fižol raste po svoji naravi, detelja pa po svoji. Isto tako ni treba, da bi morala debela razvrst fižolova dati večji pridelek, nego drobna, ampak seme iste razvrsti je tem boljše, čim več ima v sebi. Tako je tudi boljše tisto deteljno seme, katero ima več v sebi.

Naravno sklepamo, da ima debelejšje seme več snovi v sebi, nego drobno. To pa je le nekoliko res. Snovi v zrnu so lahko gostejše ali pa rahlejšje. Zato sta enaki zrna lahko različno težki, da, celo nekoliko drobnejše zrno lahko obtehta debelejšje. Dobrota semena v tem oziru lahko preizkusimo, če je tehtamo. Kolikor teži je na pr. 1 hl žita, toliko boljše je za seme in za moko. Težko zrnje da primeroma mnogo več moke in manj otrobov, zato pa tudi žitni kupci težko žito veliko raje kupujejo nego lahko in je tudi dražje plačujejo. Sicer je pa v trgovini sploh tehtanje edino pravi način, kako se določuje množina blagu. Ni vse eno, če kupim hektoliter pšenice, ki tehta 70 kg, ali pa če tehta 80 kg. Tu je razločka v blagu za 10 kg, in to ni malenkost. Toda tudi ta razloček je za kupca posebnega pomena. Množina otrobov pri 1 hl ne bode posebno različna, pač pa množina moke. Če se ne oziramo na najmanjše malenkosti, lahko rečemo, da pri 80 kg težki pšenici v 10 kg nismo kupili nič otrobov, ampak samo moko. Ker pa je moka dražja od otrobov, je teh 10 kg veliko več vrednih, nego 10 kg od lažje pšenice. Iz tega vzroka je težko žito dražje od lahkega, kar je popolnoma pravilno. Iz tega vzroka so se tudi vsi napredni kmetovalci začeli baviti s pridelovanjem težkega zrnja. Mogoče je pa to zato, ker rastline podedujejo mnogo lastnosti od svojih prednic. Če torej zmerom sejemo težka semena, z veliko večjo gotovostjo lahko pričakujemo težkih

pridelkov, nego pa, če sejemo lahko seme. Za primer naj navedem nekoliko števil, ki naj bolj jasno razločijo med težkimi in lahkimi pridelki. Za težke pridelke bom vzel 4 najvažnejše pridelke, katere prideluje knez Ivan Adolf Švarcberg (Schwarzenberg) na obširnih svojih posestvih na Češkem in jih je leta 1890. razstavil na Dunaji; za vzgled za lahke pridelke bom pa navedel lanske domače kranjske pridelke, kakor jih c. kr. kmetijska družba vsako leto naznanja vis. c. kr. kmetijskemu ministerstvu na Dunaji. Ti podatki so sestavljeni za vsak sodni okraj posebej po poročilih mnogih poročevalcev iz vse dežele.

Švarcbergovih pridelkov			Kranjskih pridelkov		
vrsta	teža za 1 hl		vrsta	teža za 1 hl	
	sploh	povprek ^{*)}		sploh	povprek
	kg			kg	
14 vrst pšenice	79—85	82	pšenica	56—80	73
17 " rži	72—78	75	rž	50—80	67
12 " ječmena	68—73	70 ⁵	ječmen	45—70	60
12 " ovs	49—56	52 ⁵	oves	33—49	41 ⁵

Uže ti podatki nam kažejo velikanski razloček med Švarcbergovimi in pa našimi kranjskimi pridelki. Vsak naš pridelek je približno za 10 kg lažji, nego Švarcbergov. Če bi torej Švarcberg po meri ne prideloval nič več nego mi, po teži bi prideloval mnogo več, in to je pač jako mnogo vredno. Znano pa je, da napredni grajščaki po nekaterih deželah pridelujejo po še enkrat toliko, kolikor manjši kmetovalci. Ker nimam Švarcbergovih podatkov tudi za to primero, vzeti hočem splošno veljavne in pa zopet naše kranjske iz lanskega leta.

P r i d e l k o v				
vrsta	množina na 1 ha		množina na 1 ha na Kranjskem	
	sploh	povprek	sploh	povprek
	hl		hl	
pšenica . . .	10—52	20	4—18	10
rž	5—42	20	3—21	10
ječmen . . .	10—59	23	3—20	11
oves	12—80	28	8—34	17

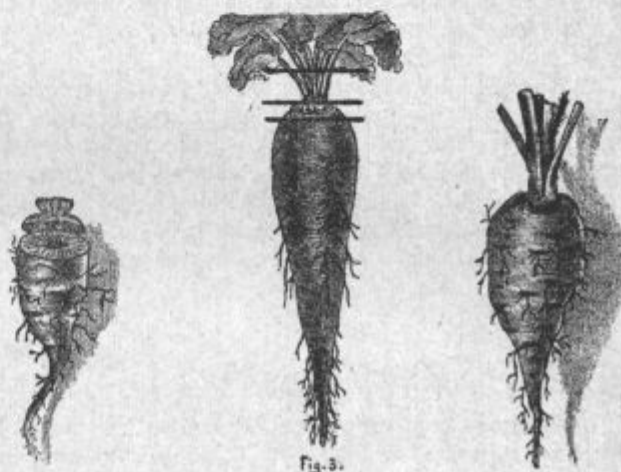
Ta pregled nam kaže jasno, kako daleč smo mi še s svojimi pridelki. Prvič pridelujemo polovico manj, nego bi mogli, in drugič so naši pridelki zelo lahki. Mi pridelamo na 1 ha povprečno 10 hl pšenice po 73 kg, to je 730 kg; dober kmetovalec pa je pridelal povprek 20 hl po 82 kg, to je 1640 kg, torej 2²/₅krat toliko, kolikor mi. In vrhu tega je njegova pšenica še mnogo boljše mimo naše. Ravno tako je z drugimi pridelki.

^{*)} Ker mi ni znana množina Švarcbergovih pridelkov, nisem mogel izračunati pravilne povprečne teže. Vzel sem sredino iz navedenih podatkov. Pri kranjskih pridelkih je povprečna teža natančno preračunjena.

Če torej hočemo napredovati, skrbeti moramo poleg drugega tudi za dobro seme. Dobro seme mora imeti v sebi mnogo redilnih snovi. Debelo zrno ima navadno več redilnih snovi v sebi, nego drobno, izmed sicer enakih pa tisto, katero je težje. Kadar določujemo seme, izbrati moramo torej zlasti najdebelejše zrnje, izmed najdebelejšega pa najtežje.

Obrezovanje repe, korenja i. t. d.

Oj, kak smrad in kaka kaša je navadno po zasipnicah in shrambah za korenje, repo, peso i. t. d. Vse je gnilo, vse za nič! Tukaj je zopet prilika učiti se nekaj. Zakaj pa se je naredila ta škoda? No, delavci so jeseni odrezali glave prenizko, kakor kaže 2. podoba, in to je glavni vzrok. Na videz to ni tako hudo, a vendar je, kajti listje je gomolji isto tako življenje, kakor zrnu kal. Ako kal odlomimo, pogine zrno, ker mu je življenje usahnilo. Ravno tako se zgodi repi, korenju, pesi i. t. d.,

Podoba 2.

Podoba 3.

Podoba 4.

katerim smo listje prenizko odrezali. Take gomolje morajo gniti, ker ne morejo več poganjati; one so mrtve. Gomolje, katere naj prezimijo, morajo biti obrezane, kakor kaže srednja črta na podobi 3. Spodnja črta kaže napačno rezatev. Listje tako puščati, kakor kaže podoba 4., ni tako zelo napačno, pa vendar ne priporočeno. Tako delajo navadno tisti, katerim se ne ljubi obrezovati ter kar listje odvijajo. Taki ostanki listja nimajo nobenega pomena, pač pa dajo povod gnilobi.

Zimska opravila skrbnega čebelarja.

I.

O zimskem času so čebele kolikor toliko pripuščene svoji usodi, zaradi tega nima čebelar z njimi toliko opravila, kakor spomladi in po leti. Vendar pa niti po zimi ne sme pozabiti pridnih živalic.

Ne glede na to, da so čebele dobro zavarovane proti mrazu in vsakeršni mokroti, zahtevajo one po zimi pred vsem mir, kajti vsako vznemirjanje škoduje jim zelo. Ne sekajte torej drv prav blizu čebelnjaka in preprečite vsakeršen ropot krog njega. Najmanj se pa smejo panji odpirati ob hudem mrazu ali premikati ali celo prenašati iz čebelnjaka v kako drugo shrambo. Tudi nekatere ptice, kakor žolne in brglezi, prav radi trkajo na panje, posebno blizu gozdov, in s tem privabijo čebele iz njih, da jih pojedjo. Miši napravijo vsako zimo v marsi-

katerem čebelnjaku mnogo škode. Ako se ne morejo prikrasti v panj, pa glojejo na njem, in tako čebele vso zimo motijo v zimskem počitku. Ne pokrivajte panjev s slamo, kajti v njej miši najraje gospodarijo; veliko boljše odeja je suh mah ali otava.

Žrela naj ne bodo nikoli popolnoma zaprta, niti z luknjičastimi zapirali ne. Vedno naj bode odprtina 1 cm dolga.

Velike važnosti je, da čebele vsaj edenkrat od oktobra do marcija predigravajo, da se morejo očistiti. Umen čebelar še celo pospešuje ob ugodnem vremenu predigravanje. Ako kaže toplomer v senci 8° R, odpri žrela popolnoma ter jih osnaži mrtvih čebel in drobnjavi, ki se naleti iz čebelnega gnezda. Ako solnce prijazno sije, jele bodo čebele kmalu izletavati. Med tem se iznebijo sitnega blata, katero provročuje spomladi hudo čebelno bolezen. Čim večkrat se čebele otrebijo na opisani način, tem bolj zdrave in krepke bodo spomladi pričele svoje delovanje. Ako pa debel sneg pokriva naravo, ne kaže čebel dramiti k izletavanju, tudi ako bi bilo sicer prijazno solčno vreme. Kaj rade se namreč usedajo na sneg, s katerega se pa ne vzdigne nobena več, posebno če je še rahel, nezmrzel.

Ko so nastopili najmrzlejši meseci, kakor december in januarij, težko je pričakovati ugodnega vremena, da bi bilo moči čebelam izletavati. Takrat naj čebelar večkrat previdno pregleda, ali niso žrela zamrzla ali zamašena z mrtvimi čebelami. Z največjo pazljivostjo naj odpravi, če zasledi kaj takega, ker sicer bi se morale čebele zadušiti, ako bi dalj časa ne dobivale svežega zraka, ki prihaja le skozi žrelo. M. H.

Razne reči.

— **Rešitev konj o požaru.** Znano je, kako težko je spraviti konja iz hleva, ako gori hlev ali pa kako sosedno poslopje. Izkušnja pa uči, da gré konj tudi ob taki priliki prav rad iz hleva, ako ga osedlamo ali pa obrzdamo. Žalibog je to priprosto sredstvo prav malo znano, če je pa znano, ob nevarnosti malo kdo misli na nje.

— **Kako je zamazati razpoke pri peči.** Pri lončenih pečeh zamažeš nastale razpoke najbolje s sledečim mazilom: Zmešaj enolike dele ilovice in pepela ter dodeni tudi nekoliko kuhinjske soli. S tem zamaži potem razpoke. Mazilo ostane vedno trdno ter ne dobi razpok, kakor na pr. mazilo iz samega apna ali iz same ilovice.

— **Nevarna razvada** je nove rane pokrivati s pajčevino. S to stvarjo se prav lahko kri zastrupi. Nedavno je umrl na Nemškem neki vrtnar, ker je globoko urezo na roki obvezal s pajčevino.

— **Sredstvo zoper zmrzle grebene pri kurah.** Zmrzle grebene priporočajo najbolj večkrat snažiti z glicerinom. Če pa ni glicerina dobiti, kakor na pr. na deželi, ravnajmo pa na sledeči način: Vzemimo kos ledu. Nad ledom držimo gorečo trsko od smolnatega jelovega lesa, vrhu plamena pa kos surove slanice tako, da kapljata mast in smola od trske na led. S prstom naredimo iz tega mazilo, s katerim namažemo potem kuri greben.

— **Kaj je storiti, da konj ali vol, ako je padel, hitro vstane.** Znano je, da konji ali voli, ako so padli, obleže in nočejo vstati. Spraviš jih pa po konci, ako jim v nosnice namašiš trave. Ker vsled tega žival ne more dihati, postane nemirna in sama od sebe poskoči na noge. To sredstvo se je še vselej izkazalo dobro.

— **Priprosto in gotovo sredstvo za ustavljenje krvavljenja** je vroča voda. Krvavečo rano obveži s cunjjo, na-

močeno v vroči vodi. Paziti ti je le, da se ne opariš. Še bolje je rano z ruto obvezati ter dotični člen držati v vroči vodi. To sredstvo je važno zato, ker je skoraj vselej pri roki in ker nima nikakež slabih posledic kakor skoraj vsa druga sredstva, s katerimi se ustavlja krvavljenje.

— **Kako se shrani juha več dni.** Zlasti na deželi, koder ne kuhajo vsak dan mesa, pogrešajo večkrat dobre goveje juhe, akopram je ni tako težko ohraniti več dni, če treba ves teden. Kadar je namreč juha skuhana, natoči se v posebno steklenico prav do vrha. Potem se zamaže steklenica s surovim maslom, tako da ni nič zraka v njej, in zamaši.

— **Delajte gazi!** Sedaj po zimi imajo kmetovalci dosti časa. O marsičem se pogovore, ko gredo drug k drugemu v vas. Nekaj pa je, o čemer vse premalo mislijo. Mnogo snega je padlo in po deželi so mnoga gospodarska poslopja kar zametana. Tu bi bilo treba povsodi narediti gazi, da bi bilo moči v času sile blizu, če bi se na pr. pripetila nesreča, da bi nastal ogenj. V takem snegu bi se ne dalo lahko kaj uspešnega storiti, ker se po snegu ni moči krehati; ne bilo bi moči proč spraviti vozov, poljskega orodja in kar je drugega spravljenega po poslopih, niti uspešno gasiti. Opominjamo torej kmetovalce, da povsodi naredijo potrebnih ni zadostnih gazi.

Vprašanja in odgovori.

(Dobro vemo, da se je ta predel v našem listu najbolj priljubljen, zato ga bomo tudi v novem letniku skrbno gojili ter kolikor mogoče popolne ter točne odgovore dajali na došla nam vprašanja. Vse družabnike ter tudi naročnike „Kmetovalca“ pa prosimo, naj nam prav prično stavijo vprašanja gospodarske vsebine, pristavljamo pa, da bomo odgovarjali le na tista, katera nam dojdejo s podpisom. V listu seveda ne bomo objavljali imen. (Uredništvo.)

Vprašanje 1. Imam blizu 4 hektolitre vina, katero je zavleklo na cik. Dali so mi svet, cik zatreti z mramorjevo moko. Storil sem to, in sicer sem kupil „marmo di carara“, a sedaj je vino sčernelo, in zdi se mi, da je še bolj cikasto. Ali sem prav storil in kaj mi je sedaj početi? (A. A. v D. na Primorskem.)

Odgovor: Z mramorjevo moko t. j. z zdrobljenim apnenecem se res cik zamori, t. j. kislina v vinu se neutralizuje. V cikastem vinu so pa tri glavne kisline, in sicer vinska, jabolčna in kisova (jesihova) kislina. Ker pa ima apnenčeva moka (t. j. ogljikovo-kislo apno) večjo sorodnost do vinske in jabolčne kisline nego do kisove, zato najprej prvi dve umori, in šele potem pride zadnja na vrsto, seveda, če je dovolj apnenca. Vi ste dejali v vino premalo apnenca, zato se je le en del kislinskega neutralizoval, kisova kislina se pa sedaj na jeziku bolj sama za se čuti, zato se Vam zdi, da je vino postalo še bolj cikasto. Ako dodenete še več apnenca, zamorili boste tudi ostalo kisovo kislino, opozarjamo Vas pa, da dobi potem vino prazen in neprijeten okus. — V vsakem vinu je nekaj železa, ki naredi s čreslovo kislino „čreslovo-kisli železni oksid“, ki je pa v vinu toliko časa raztopljen, dokler je v njem dovolj vinske in jabolčne kisline. Z apnenčevim moko ste odvzeli vinu te dve kislini, in vsled tega se je čreslovokisli železni oksid oboril kot črno barvilo, ki dela vino črno. Kaj Vam je sedaj početi, je težko povedati. Ako boste še dodevali mramorjeve moke, boste res cik odpravili, a nadaljnega cikanja ne boste preprečili in ob enem naredili vino neprijetno. Pomagate se lahko s tem, da dodenete potem citronske kisline. Nadaljno cikanje se prepreči s salicilno kislino. Črnilo v belem vinu se odzame z običajnem čiščenjem, ki je pri Vas in tako znano.

Vprašanje 2. Ali je premogov pepel toliko vreden kolikor lesen? (W. v D. na Štajarskem.)

Odgovor: Važni redilni snovi pepela sta kalij in fosforova kislina, katerih obeh je veliko v lesnem pepelu. V premogovem pepelu je pa teh snovi tako malo, da kot gnojilo ne pride niti v poštev in nima skoraj nobene vrednosti. Premogov pepel ima k večjemu v težkih zemljah pomen kot gnoj, ki fizikalno deluje, t. j. ki zemljo rahlja.

Vprašanje 3. Kateri ameriški trs in s katerim našim trsom požlahtnjen bi bil najboljši za prodasto zemljo na zahodni precej strmi legi? (W. v D. na Štajarskem.)

Odgovor: Izkkušnje v tem oziru so pri nas v Avstriji še tako redke, da ni mogoče dati obče veljavnega pravila. Iz tega vzroka moramo pred vsem skrbeti, da se narede v ta namen v vsaki občini mali poskusni vinogradi. Sicer Vas pa opozarjamo na članek v današnji številki, ki poroča o takih izkušnjah na Francoskem.

Vprašanje 4. Imel sem velik sod vina, kojega zadnja tretjina je zgrenela. Menda je zato postala grenka, ker je vino počasi teklo. Ali je grenko vino škodljivo in ali se da zboljšati? Vino je popolnoma čisto in lepo. (J. S. v Z.)

Odgovor: Sloveči francoski kemik Pasteur, ki je to vinsko bolezen natančno preiskaval, našel je njen vzrok v posebni glivi. Podoba je, da ta gliva pretvori čreslovo kislino v galusovo ter da ob enem uniči barvilo v vinu in pa grampo. Če je vino že grenko, ni nobene pomoči več, ob začetku se pa da bolezen ustaviti s pasterizovanjem, t. j. da se vino v zaprtih posodah (posebnih aparatih) zgreje na 60° C. Ali je tako vino užitno, oziroma zdravju neškodljivo, ne vemo, ker pri nas je ta bolezen zelo redka. Omenjamo, da je to druga bolezen nego zavrelca, pri tej je namreč vino motno in zdravju zelo škodljivo.

Vprašanje 5. Moj šestletni vol je dobil preteklo pomlad na šipici (na kolenu) spretnje noge kakih 15 cm veliko bulo. Bula ga ni nič bolela, le o pričetku se je lizal. Tudi na eni zadnji nogi se mu je pričela delati majhna oteklina. Vol ni po zimi ničesar delal. Ljudje pravijo, da se je „sajavec“ zbral. Kaj je ta bula? (A. P. v St. T.)

Odgovor: Bolezen, katero ima Vaš vol, je goba, ki obstoji iz odebelele kože in pod njo ležečih tkanin. Take oteklina nastanejo vsled udarca in vnetja na kolenu, zlasti če živina pada na kolena ali če ima navado trdo poklekniti, kadar se ulega. V pričetku je oteklina malo vneta, gorkejša in nekoliko boleča, kar pa vse kmalu izgine ter ostane le mrzla, gobasta bula. Taka bula sicer nič ne škodi, kazi pa zelo žival. Odpraviti jo je zelo težavno, ker se zaradi spodaj ležečega člena ne sme s hudimi sredstvi zdraviti. Berite tudi v knjigi „Domači živnozdravniki“ na strani 168. popis te bolezni pod imenom „Otiske na kolenu“.

Vprašanje 6. Kako se odpravi najlaže mah s sadnega drevja? (A. H. na R.)

Odgovor: Mah se s sadnega drevja trebi s strguljami, še bolje pa žičnimi ščetmi. Še boljše pa je jeseni drevje namazati z apnenem bel-žim, ki ne da rasti mahu ter tudi lubad naredi gladko. Vsled tega ne morejo v lubadi imeti zavetišča razni mrčesi.

Vprašanje 7. Kdaj je treba škropiti orehovo drevje, kateremu pri nas listje uvene kakor trti? (A. H. v K. na Štajarskem.)

Odgovor: Ako listje zato prezgodaj uvene, ker ga napada kaka gliva, tedaj utegne škropilnjo koristiti. Trtno listje je koristno škropiti, če se o pravem času, to je dokler se peronospora še ne pokaže. Tudi orehovo drevje je torej škropiti, predno se pokažejo po listji kaki sledovi katere gliviške bolezni.

Vprašanje 8. V zadnjem listu ste med odgovori na vprašanja pisali o krmljenji s fosforovokislím apnom. Prosim pojasnila, kako se krmi goved s fosforovokislím apnom? (J. B. v Š.)

Odgovor: Krmljenje s fosforovokislím apnom je prav priprosto. Dotična štupa se kar na navadno krmo potrese in ž njo pomeša. Najboljše je dnevno porcije razdeliti na vsako krmljenje tistega dne. Seveda, če se krmi samo s suhim senom, potem ne preostaja drugega, nego vsaj po enkrat na dan pokladati pomočeno rezanico, zmešano s kakim poboljškom, da jo živina raje je. Tudi na vodi, kadar jo napajamo, moramo živini dati krmskega apna, le veliko ga pride v nič. Opozarjamo pri tej priliki, da sol s krmskim apnom izvrstno pomaga.

Vprašanje 9. C. kr. gozdno nadzorništvo bude tekoče leto imelo na prodaj tudi orehove sadke. Prosim obvestila, bodo li ta orehova drevesa iz c. kr. gozdne drevesnice dobra samo za les ali bodo tudi rodila? (L. v Ž.)

Odgovor: Ker ni nobene vrste orehrov, kateri bi ne rodili, zato je čisto naravno, da boste vzgojili iz orehovitih sadik, katere doboste v c. kr. gozdni drevesnici, tudi plodna drevesa. Gotovo so pa te sadike vzgojene iz naših domačih orehrov, zato bodo dajala tudi enak sad.

Vprašanje 10. V 20. št. „Kmetovalca“ sem čital, da kosti v gorki vodi in žvepleni kislini razpadejo in da so potem dober gnoj. Prosim pouka, ali se morajo kosti poprej maščobe očistiti in koliko žveplene kisline se mora vzeti za 100 kg kosti? (M. H. v P. na Koroškem.)

Odgovor: Kostni ni treba maščobe očistiti, ker tega bi vi z domačimi pripravami niti narediti ne mogli. Kostni zložite v sod prav na gosto, potem jih pa zalijte z vrelo vodo toliko, da bodo vse pod vodo. Čez kakih 14 dni pa dolijte na vsakih 100 litrov vode 2 do 3 kg žveplene kisline. V lekarni žveplene kisline ne smete kupiti, ker tam je draga. Tisti, ki izdelujejo sodovo vodo za sifone, plačujejo kilogram po 16 do 20 kr. Izkusite je dobiti pri kakšnem takim. Pri delu zelo pazite, ker je žveplena kislina zelo jedka in sežge obleko in kožo. V kašo zmeščane kosti pomešajte potem s kompostom ali pa s pepelom. Ta gnoj je zelo močen, po travniku na pr. ga morate le redko potresti.

Vprašanje 11. Imel sem pravdo, v kateri me je zastopal odvetnik in katero sem dobil v vseh instancah. Moj nasprotnik mora plačati vse stroške meni, in sicer za mojega odvetnika tako, kakor jih je sodišče odmerilo. Od mene pa sedaj odvetnik zahteva više stroške, nego jih je sodišče odmerilo. Prosim pouka, ali sem jih zavezan plačati? (J. A. v B. B.)

Odgovor: Ako se na lep način ne morete pobotati s svojim odvetnikom, zahtevajte pri sodišči, naj ono določi stroške. To kar določi sodišče, to pa plačajte.

Vprašanje 12. Z opeko krite strehe so za mrvo neugodne, ker pijejo preveč mokrote, po leti so prevroče, po zimi pa veter sneg skozi nameta. Streh iz cementne opeke tudi ne hvalijo. S slamo kriti mi sosedje na pusté, pa tudi zavarovalnica je previsoka. Z deščicami tu pri nas ne kaže kriti, ker nimamo takega lesa. Ali naj krijem s skalicami? Kako veljavo imajo strehe od lepnice? (F. Z. v Sv. J. ob Tabru.)

Odgovor: Obojne strehe so vsega priporočila vredne, bodisi skalličaste ali lepnote, le da so prve zelo drage, ne trpe pa nič dlje, in poprave nič manj ali pa še več stanejo nego pri lepnatih strehah. Če lepnoto streho naredite dobro in jo v gotovih obrokah v novič namažete ter s sipo potresete, trpi dlje nego vsaka druga streha. Na Nemškem krijejo danes strehe gospodarskih in fabriških poslopij skoraj zgolj le z lepnicami.

Vprašanje 13. Ali ni neka tvarina, s katero se da železo variti brez posebno visoke vročine? Kako se imenuje ta reč in kje se dobi? (A. T. kovač na Vrdu.)

Odgovor: Obžalujemo, pa Vam ne moremo povedati tvrdke, pri kateri bi naročili kako sredstvo za hitrejšo varjenje železa. Morda je pozna kdo izmed naših čitatelev? Mi Vam pa takih sredstev nič kaj ne priporočamo kupovati, ker so narajena po receptih, katere Vi sami lahko naredite, in sicer mnogo cenejše. Za varjenje železa zadostuje prav za prav nže tista vročina, pri kateri postane železo mehko. Iz izkušnje pa veste, da ni to res, ampak da je treba železo v ognju popolnoma razbeliti. Zakaj? Zato, ker se pri vročini, katera bi sicer zavarjenje zadostovala, delajo na površji s kisikom spojine, katere preprečijo zvarjenje. Ako pa železo popolnoma razbelimo in potem s kladivom varimo, je pa železo toliko mehko, da moremo vse te spojine izmed obeh kosov izgnati. Zato je torej treba železo razbeliti. Ako pa spojine, katere nam pri varjenju nagajajo, naredimo laže tekoče, potem se laže vari. Sredstva s katerimi to delamo, so varilna sredstva. Tako sredstvo je na pr. kremenov pesek, s katerim varjeno železo posipamo. Namesto tega peska lahko rabimo tudi borovo kislino. Kadar nočemo železa preveč razgreti, ali kadar varimo jeklo, katero bi trpelo, ako bi je preveč razgrel, takrat je pa rabiti sestavljena sredstva, s katerimi je pri manjši toploti mogoče variti. Tako sredstvo, ki je priporočeno za varjenje jekla z železom, je na pr. tako le sestavljeno: 35,6 borove kisline, 30,1 soli, 26,7 rdeče lužne soli in 7,6 kolofonije. Za varjenje jekla z jeklom priporočajo 41,5 borove kisline, 35 delov soli, 15,5 delov rdeče lužne soli in 8 delov žganega ogljikovokislega natrona.

Vprašanje 14. Kako najhitreje odpraviti kraste s kurjih nog? (K. P. v Sr. V.)

Odgovor: Garje na kurjih nogah so grinte, katere provzročajo neka grinja. Mažite noge z jedkim milom po večkrat na dan toliko časa, da se garje posuše in se dajo odluščiti. Potem se mažejo noge s kako rečjo, ki umori grinje, na pr. z dunajskim kreolinom, s katranom, s kreosotom, katerega se 1 del pomeša na 15 delov olja i. t. d.

Gospodarske novice.

* S pričujočo prvo številko pričenjamo letnik X. To številko dobe iz upravnških razlogov vsi došednji udje in naročniki. Prosimo, da je nam nihče ne vrne, če tudi ne ostane v l. 1893. družabnik, oziroma naročnik listov. Drugo številko dobe brez izjeme samo tisti, ki plačajo do 31. januarja t. l. letnino, oziroma naročnino. Prav nujno prosimo, naj vsak, kdor lista sploh ali redno ne prejema, to precej pri družbi, oziroma pri upravnštvu reklamuje, ne pa pozneje, kakor se dosedaj pogostoma dogaja, da nam konci leta ob pobiranju udnine člani tožijo, da celo leto niso lista prejeli. Kaka pomota se pri družbi, kateri se je delo ogromno pomnožilo, prav lahko dogodi.

* † **Gospod Franc Wolf**, zasebnik v Mengši ter član naše družbe od meseca maja l. 1867., je 27. decembra l. l. umrl. — Zadojo številko „Kmetovalec“, poslano gospodu **Matiiji Rabiču** na Planino pri Jesenicah, dobili smo z opazko nazaj, da je umrl. Tudi z Rabičem izgubi družba člana, ki ji je bil nad 20 let zvest. Oba naj počivata v miru!

* **Samostalni konjerejski odsek o. kr. kmetijske družbe** kranjske je imel 9. t. m. svoj redni občni zbor pod predsedstvom načelnika gospoda Povšeta. O pričetku zborovanja je pozdravil prvomestnik vse navzočne člane, zlasti pa novo došlega poveljalika žrebčarske postaje na Selu, gospoda c. in kr. ritmofstra Ivana Bentlerja pl. Heldensterna, ki je po odsekavih pravilih tudi član odborov. Prvomestnik potem poroča o odsekovem delovanju, iz kojega poročila posnemamo na kratko

to le: Odsek je v letu 1892. imel šest sej in razen tega se je shajal, kadar je bilo trrba, na Selu, da je ukrepal o razdelitvi žrebcev v postaje, o odpravi nesposobnih žrebcev in o nakupu novih. Vsled pogodbe s c. kr. kmetijskim ministerstvom je sodeloval pri licencovanju žrebcev in pri premovanju konj po vsem Kranjskem. Po prizadevanju njegovem se je l. 1892. ustanovila nova žrebčarska postaja v Kostanjevici, in prišla sta dva nova žrebca v zasebni rejo, in sicer v Zire in na Dobrovo, koder dosedaj še ni bilo plemenjakov. — To leto je odsek dosegel, da so pričeli kupovati tudi na Kranjskem konje za c. in kr. vojno. V svoji režiji je l. 1892. priredil v Št. Jarneju četrto konjsko dirko v trab, ki je izvrstno uspela, priredil je premovanje konj v Boh. Bistrici ter s podporo kranjske hranilnice nakupil nekaj žrebce težkega plemena, tr jih oddal po nižani ceni v kraje, koder nedostaje dobrih plemenih kobil. Poročilo prvomestnikovo se vzame z odobravanjem na znanje. Odsekov blagajnik Pirc poroča o denarnem stanju, ki kaže ob 1598 glđ. 93 kr. dohodkov in 1456 glđ. 22 kr. stroškov prebitka 133 glđ. 71 kr. Tudi to poročilo se vzame na znanje. Vsled žrba sta letos izstopila iz odbora gg. Povše in Seunig, katera sta pa bila oba z vzklikom zopet izvoljena. — Na predlog g. načelnika Povšeta izvrše občni zbor zahvalo odborniku Pircu za njegovo uspešno delovanje na korist odseka, oziroma konjereje dežele naše. — Po končanem občnem zboru se je odbor takoj konstitoval, in sicer je bil izbran načelnikom g. Povše, njegovim namestnikom pa g. Jos. Fr. Seunig.

* **Žrebec „Leopold“**, ki je bil dosedaj v zasebni reji pri Francu Narobeju v Trzinu, kateri ga je pa vrnil, ker se ne mara več pečati s konjerejo, pride v zasebno oskrbo k Roku Florijančiču v Trzinu.

* **Mitnine prosta je živina** od novega leta naprej tista, ki se pelje na pašo, na vodo, k živinozdravniku, h kovaču ali pa k plemenu.

* **Umetna gnojila za travnike** bode prihodnjo pomlad oddajal glavni odbor naše družbe družbenim članom po prav nizki ceni. Vse podrobnosti prijavimo v prihodnjih številkah.

Listnica uredništva.

A. K. v Š. Na Vaša vprašanja glede nakupa strojev odgovorimo Vam s posebnim pismom. Trtna škropilnica, ki sama škropi, ne da bi jo gonili, imenuje se „siphonia“ ter se dobi pri Ph. Mayfarthu & Comp. na Dunaji za 31 glđ. z vsemi potrebnimi rečmi. Škropilnica sama stane 21 glđ., a treba je še pumpe, s katero se zrak v škropilnico tlačí. V eni prihodnjih številkah bomo popisali to škropilnico.

M. H. na R. Čebelarske knjige, katerih želite, Vam bomo priskrbeli.

W. v D. na Št. Kaj je najbolje sejati na njivo, iz katere hočete narediti travnik, o tem smo obširno pisali v lanskem letniku „Kmetovalec“ v člankih „Pridelovanje krme na njivah“. Ponatis teh člankov pošljemo Vam pod posebnim zavitkom.

J. K. v Št. P. Najboljša pravila za majhna kmetijska društva doboste v nemškem jeziku pri uredništvu „Oeconomica“ na Dunaji, L. Dominikanerbastei 5.

Mickarska zadruga v St. Ves davek, ki ste ga plačali, je bil nepotreben. Krivi ste sami, ker niste pravih računov predložili. Zakaj se o pravem času do družbe ne obrnete? Pri finančnem vodstvu smo zvedeli, kako bo mogoče nazaj dobiti ves davek, ki ga je do sedaj nepotrebno plačala Vaša zadruga. Pridite osebno v pisarno, pa kmalu.

Slovenski slušatelji na viši vinarški soli v Klosterneburgu. List Vam bomo radi pošiljali.